LUOKĖ

Marius Petkus

Luokės senamiestis

2012 m. spalio mėnesį Luokės (Telšių r.) senojo miesto teritorijoje, Žaliojoje, Telšių ir Naujojoje gatvėse UAB „Edrija“ vykdė vandentiekio ir buitinių nuotekų tinklų tiesimo darbus. Prieš tai čia atlikti žvalgomieji tyrimai. 1990 m. G. Zabiela ištyrė 10 m² plotą Luokės kapinyne (UK 2532), esančiame 700 m į V nuo bažnyčios ir 120 m į P nuo plento Gaulėnai–Luokė, miestelio V dalyje. Tirtame plote aptikti 2 XVI–XVII a. kapai su XVI a. židiniu (*ATL 1990 ir 1991 metais*, t. II, V., 1992, p. 89–90; *LIIR*, f. 1, b. 1714). 2009 m. V. Morkūnas atliko žvalgomuosius tyrimus į Š ir R nuo anksčiau nustatytos Luokės senamiesčio teritorijos. Jų metu Luokėje 7 vietose ištirtas bendras 14 m² plotas. Daugumoje šurfų aptikti apardyti iki 1,4 m storio kultūriniai sluoksniai, kuriuose rasti radiniai datuojami XVII–XX a. (*ATL 2009 metais*, V., 2010, p. 352–355).

1 pav. Šurfas 8 iš P. M. Petkaus nuotr.

Fig. 1. Test pit 8, as seen from the S

2012 m. tyrimų metu buvo ištirta 10 2x2 m, vienas 1x2 m, 3 1x1 m dydžio šurfai – iš viso 45 m² plotas. Šurfuose 8, 10, 11, 13 ir 14 20–30 cm gylyje nuo esamo gatvės lygio fiksuoti grindinių, sudėtų iš neskaldytų lauko riedulių, fragmentai, datuojami XX a. I puse. Šurfuose 1–7, 9–13 aptiktas 30–70 cm storio kultūrinis sluoksnis pagal archeologinius radinius datuojamas XIX–XX a. Šurfe 8 (1 pav.) aptiktas iki 1,6 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio apatinis horizontas, pasiektas 1,7–2 m gylyje, gali būti datuojamas XVIII a. pabaiga – XIX a. pradžia. Šiame šurfe, 0,8–1 m gylyje nuo esamo žemės paviršiaus fiksuoti iš vidutinio dydžio akmenų sudėti pastato pamatai pagal stratigrafinę padėtį gali būti datuojami XIX a.

Luokė Old Town

In 2012, ten test pits (a total of 45 m²) were excavated on Žalioji, Telšių, and Naujoji Streets in Luokė (Telšiai District, W Lithuania) Old Town. 19th–20th-century layers were discovered in the majority of the test pits and a layer able to be dated to the late 18th – early 19th centuries was found at a depth of 1.7–2 m only in test pit 8 (Fig. 1).

MERKINĖ

Linas Girlevičius

Tyrimai Merkinėje

2012 m. atlikti archeologiniai tyrimai Merkinės miestelio (Varėnos r.) 5 vietose. Visi tirtieji objektai patenka į Merkinės senojo miesto vietos (UK 3680) teritoriją.

S. Dariaus ir S. Girėno aikštėje 1 archeologiniai tyrimai vykdyti teritorijoje prie cerkvės (1 pav.). Pastate, kuriame ilgą laiką buvo Merkinės muziejus, rekonstrukcijos metu buvo įrengti požeminiai inžineriniai tinklai. Cerkvė pastatyta 1888 m. nuo XVI a. žinomos Merkinės rotušės vietoje. Magdeburgo teisės Merkinei patvirtintos 1569 m. gruodžio 7 d., tačiau Merkinės rotušė pirmą kartą paminėta tik 1595 m. Rotušės liekanos yra įtrauktos į Kultūros vertybių registrą (UK 1754), jos pirmą kartą tyrinėtos 1967 m. (žr. Banikonienė M., Purlys E., *Merkinės rotušė. Istoriniai ir architektūriniai tyrimai,* V., 1967, *VAA*, f. 1019, ap. 11, b. 82). Tada prie cerkvės pastato ištirta 10 šurfų. Šurfe 3 aptiktos rotušės Š dalyje stovėjusio bokšto rūsio liekanos, kurios vėliau buvo konservuotos, rūsys atstatytas. Spėjamas rotušės mūro sienos fragmentas atkastas į R nuo šio šurfo, tirtame šurfe 4. Prie cerkvės Š fasado tirtame šurfe 7, 68 cm gylyje, aptiktas plytų grindinys. Vietinių gyventojų pasakojimu, kitas rūsys yra išlikęs į R nuo buvusio bokšto rūsio, tačiau tiksli jo vieta nežinoma, nežinomos ir patekimo į rūsį galimybės.

Netaisyklingo plano buvęs cerkvės šventorius yra juosiamas iš skaldytų lauko riedulių, rištų betonu, cementiniu skiediniu, mūrytos tvoros. Ši tvora statyta tarybiniu laikotarpiu, pakeičiant ja XIX a. statytą mūrinę tvorą su arkos pavidalo vartais. Prie cerkvės bokšto P fasado, vietoje, kur buvo suprojektuota įrengti nuotekynės įvadą bei pastatyti kontrolinį šulinį ir įrengti vandentiekio atšakos įvadą, buvo ištirtas 3x3 m dydžio šurfas (2 pav.).

2012 m. tyrimų metu nustatyta, kad kultūrinio sluoksnio storis siekia 1,15–1,65 m, įžemis pasiektas 1,15–1,2 m gylyje. Ankstyviausi šioje vietoje susiformavę kultūrinio sluoksnio horizontai – pilkos spalvos suplauto smėlio

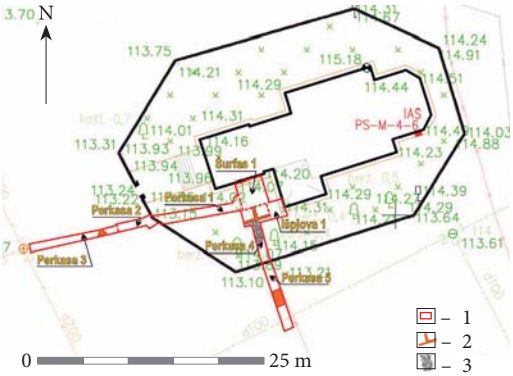

1 pav. Archeologinių tyrimų S. Dariaus ir S. Girėno aikštėje 1 planas: 1 – tirtas plotas; 2 – atkasti mūrai; 3 – grindinio fragmentas. L. Girlevičiaus brėž.

Fig. 1. Plan of the excavations at S. Dariaus ir S. Girėno Sq. 1: 1 – excavated area; 2 – unearthed walls; 3 – paving fragment

sluoksnis, degėsių sluoksnelis, pilkos, tamsiai pilkos spalvos smėlingos žemės sluoksniai – datuojami XVI a. pradžia. Šurfo P dalyje tirtas ištisinis 25–40 cm storio juodos žemės su griuvenomis kultūrinio sluoksnio horizontas. Jo viršutinė dalis atkasta 60–65 cm gylyje nuo

2 pav. Šurfas 1 pasiekus įžemį iš ŠR. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 2. Test pit 1 after sterile soil was reached, as seen from the NE

žemės paviršiaus. Sluoksnis preliminariai datuojamas XVI–XVIII a.

Virš šio sluoksnio tirti fragmentiški maišyto molio sluoksniai, o virš šių – XIX a. griaunant rotušę suformuotas griuvenų su kalkių skiedinio gabaliukais, perdegusiais akmenimis, kitais gaisro pėdsakais sluoksnis. Ypač daug griuvenų – gotikinių proporcijų plytų ir plytgalių – supilta į šurfo vidurinėje dalyje tirto R–V kryptimi orientuoto perkasimo užpildą. Šis perkasimas buvęs plokščiu dugnu (manoma, kad jis suformuotas ardant rotušės pastato Š sieną), 1,3–1,6 m pločio, įgilintas (ir į smėlio įžemį) iki 1,6–1,65 m nuo žemės paviršiaus.

3 pav. Perkasa 1 cerkvės šventoriuje iš V. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 3. Trench 1 in the churchyard, as seen from the W

Kasant šį griovį suardyti anksčiau susiformavę kultūrinio sluoksnio horizontai, taip pat apardyta kito į įžemį įgilinto objekto (ūkinės duobės?) viršutinė dalis. Cerkvės pamatas mūrytas iš kalkių skiediniu rištų stambių riedulių, tarpus tarp jų užkaišant plytgaliais (taip pat ir gotikiniais). Pamato išplatėjimas atkastas maždaug 1 m gylyje nuo žemės paviršiaus, pamatas įgilintas iki 1,5 m gylio. Pamato viršus atkastas 25 cm gylyje, jis nuo cerkvės P fasado išsikišęs per 40–50 cm. Virš pamato atidengta apie 1 m pločio nuogrinda iš skaldytų riedulių. Ji atkasta iškart po velėna, jos lygyje tirti XX a. susiformavę kultūrinio sluoksnio horizontai.

Detalieji archeologiniai tyrimai atlikti 38 m^2 plote, 10 m^2 plote vykdyti archeologiniai žvalgymai elektros kabeliams tranšėjų vietose bei

4 pav. Perkasos 1 cerkvės šventoriuje sienelės profilis iš R. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 4. The wall profile of trench 1 in the churchyard, as seen from the E

atliekant žemės darbus virš anksčiau paklotų inžinerinių tinklų trasų.

Nustatyta, kad kultūrinis sluoksnis S. Dariaus ir S. Girėno aikštės 1 (Merkinės cerkvės šventoriuje) yra 1,1–1,7 m storio. Tokiame gylyje pasiektas įžemis – smėlis. Į V nuo šurfo 1, suprojektuotos nuotekynės trasos vietoje tirta perkasa 1 (3–4 pav.). Joje fiksuoti permaišyti kultūrinio sluoksnio horizontai su dideliu kiekiu griuvenų – griovio, kuris veikiausiai suformuotas griaunant rotušės mūrinius pamatus, užpildu. Į P nuo šurfo 1, suprojektuotos vandentiekio atšakos vietoje tirta perkasa 4 (5 pav.). Čia atkastos Merkinės rotušės liekanos: plytų mūro pertvarinių sienų apatinės ir pamatinės dalys, pastato viduje buvusio grindinio fragmentas. Aptiktosios archeologinės struktūros išsaugotos. Jos datuotos XVII a. I puse. Siekiant nustatyti rotušės liekanų santykį su rūsio bokšto liekanomis plotas praplėstas. Perkasoje 4 tirtasis kultūrinis sluoksnis datuojamas XVI–XX a. Atliekant tyrimus cerkvės šventoriuje, vietose, kur kultūrinis sluoksnis nesuardytas, aptikta įdomių archeologinių radinių: plieninis priekalas (6 pav.), spėjamas varpo fragmentas, vario lydinio žaliavos, XVII a. koklių fragmentai (7 pav.). Metaliniai radiniai liudija, kad tirtojoje rotušės dalyje tiksliau nenustatytu istoriniu laikotarpiu buvo užsiimama metalų apdirbimu.

S. Dariaus ir S. Girėno aikštės V dalyje, suprojektuotos nuotekynės vietoje, tirtos perkasos 2 ir 3 (8 pav.). Prie šventorių juosiančios tvoros tirtoje 4 m ilgio perkasos 2 R dalyje fiksuoti permaišyti ir supiltinis sluoksnis su akmenimis ir degėsiais – griovio, suformuoto ardant rotušės pastatą, V galas. Tikėtina, kad čia būta išardytojo pastato ŠV kampo. Perkasoje 3 tirtasis kultūrinis sluoksnis siekia 1–1,2 m storį. Viršutinė jo dalis supiltinio pobūdžio, virš jos atidengtas fragmentiškas XIX a. pabaiga ar XX a. I puse datuotas akmenų grindinys. Perkasoje po viršutiniais sluoksniais atkastas tikėtinas rotušės egzistavimo laikotarpio (XVII a. – XIX a. I pusės) kultūrinis sluoksnis, o jame atidengtas mūrinio pamato fragmentas. Apatinis, ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas preliminariai datuojamas XVI a. ir siejamas su rotušės statybos laikotarpiu bei turgaus aikštės įrengimu šioje Merkinės dalyje.

5 pav. Rotušės liekanos perkasoje 4 iš ŠR. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 5. The remains of the town hall in trench 4, as seen from the NE

0 10 cm

6 pav. Priekalas iš perkasos 4. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 6. The anvil from trench 4

0 5 cm

7 pav. Koklis iš perkasos 4. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 7. A stove tile from trench 4

8 pav. Perkasa 3 S. Dariaus ir S. Girėno aikštėje tyrimų metu iš V. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 8. Trench 3 during the investigation of S. Dariaus ir S. Girėno Square, as seen from the W

S. Dariaus ir S. Girėno aikštės P dalyje kultūrinis sluoksnis apardytas XIX–XX a. vykdytų žemės darbų metu. Čia tirtoje perkasoje 5 aptiktas fragmentiškas XIX a. pabaiga ar XX a. I puse datuojamas akmenų grindinys, po juo – vėlyvas supiltinis sluoksnis. Po šiuo sluoksniu atidengtas apie 2 m pločio mūras – spėjamo Merkinės rotušės P sienos pamato fragmentas (9 pav.). Greta šio mūro tirti perkasti arba suardyti sluoksniai.

Ateityje aikštės P vietoje būtų tikslinga atlikti žvalgomojo pobūdžio tyrimus rotušės pamatų, žinomai buvusios rūsio patalpos į PR nuo cerkvės pastato, lokalizavimui. Šiuos darbus tikslinga atlikti paveldosauginiais tikslais – greta (spėjamų) rotušės liekanų yra veikiančių inžinerinių tinklų trasos. Likviduojant inžinerinių tinklų avarijas rotušės mūrų liekanos gali būti pažeistos, todėl būtina žinoti tikslias šių Merkinės istorijai svarbių statinių vietas.

2012 m. pratęsti 2011 m. pradėti (žr. *ATL 2011 metais*, V., 2012, p. 414–416) archeologiniai tyrimai **Gardino g. 1**. Čia buvusioje XVII a. pradžioje įsteigto Merkinės dominikonų vienuolyno teritorijoje buvo atliekami žemės darbai, susiję su viešojo tualeto statyba ir jo pajungimu prie miestelio inžinerinių tinklų (10 pav.). Detalieji tyrimai atlikti 7,5 m^2 plote, archeologiniai žvalgymai – 20 m^2 plote. Įžemis pasiektas 1–1,4 m gylyje nuo žemės paviršiaus. Ankstyviausi tyrimų metu surinkti radiniai ir kultūrinio sluoksnio horizontas datuoti XVI a. Suprojektuotos vandentiekio trasos vietoje tirtoje perkasoje 1, apie 6 m atstumu nuo Merkinės seniūnijos pastato PR sienos aptikti lygiagrečios jai sienos iš akmenų krauti pamatai (11 pav.).

9 pav. Rotušės P sienos fragmentas perkasoje 5 iš ŠR. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 9. A fragment of the town hall's S wall, in trench 5, as seen from the NE

Pamatai krauti iš stambių, iki 75 cm skersmens akmenų, kurių viršus atkastas 65–90 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. Pamatų datuoti nepavyko – nerasta juos tiksliau datuojančios medžiagos. Galima tik spėti, kad čia būta XVII a. pradžioje įkurtojo dominikonų vienuolyno vieno iš pastatų pamatų liekanos. Didesnė dalis atkastų akmenų buvę anksčiau išjudinti. Aptiktos pamatų liekanos išsaugotos. Atliekant archeologinius žvalgymus nuotekynės įrengimo vietoje kasti supiltos struktūros maišytos žemės sluoksniai su griuvenomis ir rieduliais (12 pav.). Planuota čia atlikti detaliuosius tyrimus, tačiau paaiškėjo, kad statybos darbams bus panaudoti jau anksčiau čia pastatyti šuliniai, o numatytąja tirti vieta praeina požeminiai inžineriniai tinklai, tad kultūrinis sluoksnis čia iki įžemio suardytas. Atsižvelgiant į šias aplinkybes apsiribota archeologiniais žvalgymais. Suardytame sluoksnyje aptikta XVII–XX a. archeologinių radinių (buitinės keramikos fragmentų, didelis kiekis gyvūnų kaulų). Tikėtina, kad atidengti stambūs rieduliai yra XVII a. pradžioje įkurto dominikonų vienuolyno pastato. Tikėtina, kad tai to paties pastato, kurio pamatų liekanos fiksuotos perkasoje 1, pamatų fragmentas. Tokiu atveju

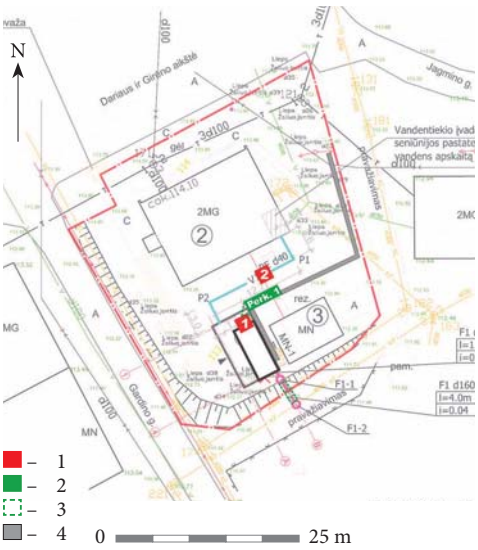

10 pav. Archeologinių tyrimų Gardino g. 1 suvestinis planas: 1 – 2011 m. šurfai ir jų numeriai; 2 – 2012 m. perkasa 1; 3 – 2012 m. žvalgymai įrengiant vandentiekį ir nuotekynę; 4 – 2012 m. žvalgymai įrengiant požeminius elektros tinklus. L. Girlevičiaus brėž.

Fig. 10. Synoptic plan of the archaeological investigations at Gardino St. 1: 1 – 2011 test pits and their number; 2 – 2012 trench 1; 3 – 2012 surveys in installing water and sewerage lines; 4 – 2012 surveys in installing underground power lines

11 pav. Gardino g. 1 perkasoje 1 atkasti akmenų pamatai iš PV. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 11. The stone foundation unearthed in trench 1 at Gardino St. 1, as seen from the SW

atstumas tarp pamatų siekia 11–12 m. Vis dėlto tvirtai teigti, kad čia būta pamatų, duomenų nepakanka – spėjami pamatai atkasti pernelyg siaurame ruože, o akmenys čia galėjo būti tiesiog suversti griovimo darbų metu. Įžemis tirtoje vietoje, ŠV–PR kryptimis žemėjančiame šlaite pasiektas 1 m ir giliau. Archeologiniai žvalgymai įrengiant elektros kabelinę liniją vertingų duomenų nesuteikė.

Tęsti 2011 m. pradėti tyrimai ir prie rekonstruojamo Merkinės kultūros centro, **Vilniaus g. 1**. Prie pastato V sienos žvalgytas 1,8 m² plotas. Archeologijos vertybių tyrimų metu neaptikta, iki projektinio gylio fiksuotas tarybmečio supiltinis žvyro sluoksnis.

12 pav. Žvalgymai Gardino g. 1 įrengiant nuotekynę iš PR. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 12. The survey at Gardino St. 1 in laying the sewer line, as seen from the SE

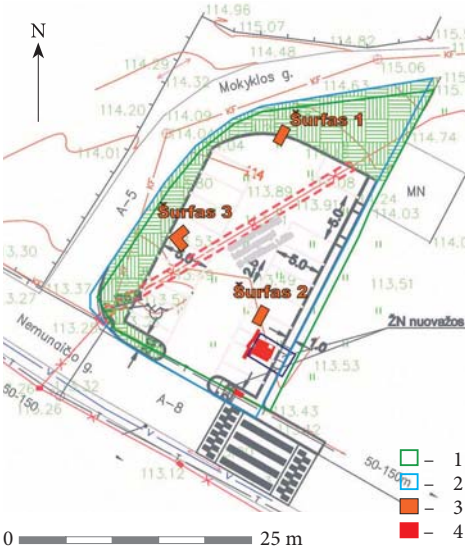

13 pav. Sklypo Nemunaičio gatvėje archeologinių tyrimų planas: 1 – sklypo riba; 2 – žvalgyta teritorija; 3 – 2012 m. ištirti šurfai ir jų numeriai; 4 – žvalgymų metu atkasti pamatai. L. Girlevičiaus brėž.

Fig. 13. Plan of the investigation on the plot on Nemunaičio Street: 1 – plot boundary; 2 – surveyed area; 3 – the test pits excavated in 2012 and their numer; 4 – foundation unearthed during the survey

14 pav. Puodo šukė ir peilis iš šurfo 1 ankstyviausio sluoksnio. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 14. A potsherd and knife from the earliest layer in test pit 1

Žvalgomieji archeologiniai tyrimai ir žvalgymai buvo atliekami sklype **Nemunaičio** gatvėje, įrengiamos automobilių stovėjimo aikštelės vietoje (13 pav.). Iki šiol ši Merkinės vieta nebuvo tyrinėta. Žvalgomųjų tyrimų metu ištirti 3 šurfai, bendrai ištirtas 7 m^2 plotas. Archeologiniai žvalgymai atlikti 430 m^2 plote. Kultūrinio sluoksnio storis šioje Merkinės dalyje siekia nuo 1,65 m iki daugiau nei 2,5 m. Tyrimų metu nustatyta, kad tiriamoje teritorijoje virš įžemio (smėlio) susiformavęs ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas datuojamas XV a. – XVI a. I puse. Aptikta minimu laikotarpiu datuotinų archeologinių radinių (14 pav.). Manoma, kad tuo metu šioje Merkinės vietoje buvo užsiimama gamybine (geležies lydimo) veikla. Aukščiau ankstyviausio sluoksnio susiformavęs sluoksnis datuojamas XVI–XVII a. I puse. Nuo aukščiau buvusių kultūrinio sluoksnio horizontų apatinius sluoksnius skiria smėlio sluoksnis, kuris byloja apie apleistą vietovę. Manoma, kad tai įvyko po XVII a. vidurio ATR karo su Maskvos valstybe. Šie ankstyviausi sluoksniai geriau ištirti sklypo Š dalyje, tirtame šurfe 1 (15 pav.).

Įžemis tiriamojoje teritorijoje pasiektas tik šiame šurfe ir teritorijos P dalyje tirtame šurfe 2, atitinkamai 1,65 ir 2,5 m gylyje. XVII a. II puse – XVIII a. datuojamo kultūrinio sluoksnio horizontas siekia iki 25 cm storį. Šiuos kultūrinio sluoksnio horizontus nuo XVIII(?)–XX a. datuojamo kultūrinio sluoksnio skiria nuo 25 cm (P dalyje) iki 70–80 cm (sklypo Š dalyje) storio suplauto ar supilto smėlio sluoksnis. Aukščiau tirtuose sluoksniuose aptikta XVII–XX a. datuojamų archeologinių radinių (buitinės keramikos šukių) 2 XIX–XX a. datuojamų pamatų fragmentai. Archeologinių žvalgymų metu nukasant paviršinius iki 70–80 cm storio sluoksnius aptiktas nedidelis kiekis smulkių archeologinių radinių – buitinės ir statybinės keramikos fragmentų, geležinių dirbinių. Sklypo, kuriame buvo įrengiama automobilių stovėjimo aikštelė, PR dalyje aptiktos anksčiau čia stovėjusio pastato (pastatų) liekanos. Išliko cilindriniu skliautu dengtas rūsys (16–17 pav.) ir plytų–akmenų mūro juostinių pamatų fragmentai. Rūsys da-

15 pav. Šurfas 1 Nemunaičio gatvėje iš P. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 15. Test pit 1 on Nemunaičio Street, as seen from the S

16 pav. Iš dalies atkasto rūsio skliautas iš ŠV. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 16. A partially unearthed basement vault, as seen from the NW

17 pav. Rūsio patalpos R dalis. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 17. The E part of the basement room

18 pav. Takas šlaite tarp J. Bakšio ir Seinų gatvių iš P. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 18. A path on the slope between J. Bakšio and Seinų Streets, as seen from the S

tuojamas XIX a. II puse – XX a. pradžia, nors galėjo būti pastatytas ir XVIII a. Jis išsaugotas.

Žvalgomieji archeologiniai tyrimai ir žvalgymai atlikti teritorijoje tarp **J. Bakšio ir Seinų gatvių**. Čia, netoli Merkinės piliakalnio, eroduojančio šlaito (18 pav.) vietoje, buvo numatyta pakeisti lietaus nuotekynę, iš naujo įrengti laiptus, prie Seinų gatvės įrengti naują automobilių stovėjimo aikštelę. Šioje Merkinės dalyje iki šiol tyrimai nebuvo atlikti, tačiau tyrinėtos greta esančios teritorijos. Didesnės apimties tyrimai buvo atliekami XIV–XV a. datuojamame Merkinės piliakalnyje ir piliakalnio aplinkoje. Piliakalnis tyrinėtas 1971 m. 3,2 m storio pylime išskirti 3 piliakalnio raidos etapai. Piliakalnio P ir V papėdėse, 0,8 ha plote yra papėdės gyvenvietė. Joje 1971 m. fiksuotas 2 m storio kultūrinis sluoksnis su XVI–XVII a. datuotais radiniais (*LPA*, t. III, p. 298). 1990 m. atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai teritorijoje į ŠV nuo tirto ploto 2012 m. Tada tyrinėta teritorija į V nuo Seinų gatvės, dešiniojo Nemuno kranto kalvos viršūnėje, šalia nutekamųjų vandenų valymo stoties (Dzikas L., 150 vietų Merkinės turistinio viešbučio statybos sklypo žvalgomųjų archeologinių tyrimų ataskaita, V., 1991, *VAA*, f. 1019, ap. 11, b. 3325). Ištirti 32 šurfai, buvo kasama iki 1 m gylio, tačiau radinių nerasta. Nurodoma, kad ŠV sklypo dalyje būta pavienių XVII–XIX a. keramikos fragmentų.

2012 m. žvalgomieji tyrimai atlikti suprojektuotų laiptų, lietaus nuotekynės ir automobilių stovėjimo aikštelės vietose. Ištirti 7 šurfai, bendrai ištirtas 11,7 m^2 plotas. Vėlesnių statybinių darbų metu atlikti archeologiniai žvalgymai apie 3200 m^2 plote, papildomai ištirtas dar vienas 1,2 m^2 ploto šurfas. Žvalgomųjų tyrimų metu nustatyta, kad daugelyje tirtų vietų kultūrinis sluoksnis menkavertis, susiformavęs XX–XXI a. pradžioje. Archeologinis sluoksnis

tirtose vietose nesusiformavo ar buvęs sunaikintas gamtos veiksnių, žmogaus ūkinės veiklos. Vertingas kultūrinis sluoksnis aptiktas tik šurfe 6, prie Seinų gatvės suprojektuotos įrengti automobilių stovėjimo aikštelės ŠV–Š dalyje. Čia, apatiniame 20–40 cm storio kultūrinio sluoksnio horizonte surasta XVI–XIX a. datuojamų buitinės keramikos fragmentų (19 pav.). Sluoksnio storis siekė iki 1,3 m. Tikėtina, kad šis sluoksnis susiformavo natūraliems veiksniams ardant aukštesnėje terasoje esantį (ar buvusį) kultūrinį sluoksnį. Statybos darbų metu atliekant archeologinius žvalgymus nustatyta, kad šlaite, kur įrengti laiptai ir nauja lietaus nuotekynė, archeologinių sluoksnių nėra išlikę. Kultūrinis sluoksnis čia menkavertis – suardyto arba supilto pobūdžio, datuojamas XX a. II puse. Vertingų XVII–XVIII a. kultūrinio sluoksnio horizontų dar gali būti išlikę įrengtosios automobilių stovėjimo aikštelės vietoje. Statybos darbų metu jie kiek apardyti, tačiau arčiau Seinų gatvės trasos archeologiniai sluoksniai yra po gana storais tarybinio laikotarpio suformuotais supiltiniais sluoksniais. Aikštelės ŠV dalyje (šurfas 8) atidengtas, tikėtina, XIX–XX a. pradžia datuojamo akmenų grindinio fragmentas (išsaugotas) (20 pav.).

Tyrimų metu S. Dariaus ir S. Girėno aikštė 1, Gardino g. 1 surinkti radiniai perduoti AKM, Nemunaičio ir Seinų gatvėse – LNM.

The excavations in Merkinė

In 2012, five excavations were conducted in the town of Merkinė (Varėna District, S Lithuania).

An excavation (47 m^2) was conducted near the Orthodox church (Figs. 1–4, 8–9) at S. Dariaus ir S. Girėno Sq. 1. The masonry church was built in 1888 in the central part of the town at the site of the Merkinė town hall, which was built in the 16th century. The excavation (begun in 1967) was conducted in reconstructing the church building, which was used as a museum for a long time. The position of the town hall's remains was determined during the investiga-

19 pav. Šurfe 6 aptikta keraminio puodo šukė. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 19. A ceramic potsherd discovered in test pit 6

20 pav. Šurfe 8 atidengtas akmenų grindinys iš V. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 20. Stone paving unearthed in test pit 8, as seen from the W

tion and the basement of the tower that stood near the town hall's N façade was discovered and later restored. During the 2012 excavation, it was determined that 19th-century earthwork had badly damaged the foundation of the town hall building, the building's N wall to the W of the tower probably being completely demolished. Only small fragments of partition walls, the paving inside the building, and a small fragment of the S wall of the town hall building have survived (Fig. 5). A steel anvil (Fig. 6), metal smelting related finds, sherds of household pottery, stove tile fragments (Fig. 7), etc. were discovered inside the building. In investigating the site of the former market square near the town hall, it was determined that the square's surface was redone in the 19th or early 20th century. The ground in the area to the S of the church had been dug up and it was fill to the W of the church. The square was paved with stone. Under the paving redone in the 19th–20th century, several cultural layer horizons, the earliest of which dates to the 16th century and richest should be dated to the second half of the 17th–19th centuries, were distinguished in the W part of S. Dariaus ir S. Girėno (formerly Rotušės and Turgaus) Square.

A smaller scale excavation (7.5 m^2) was conducted at Gardino St. 1 on the grounds of the former Dominican monastery that was founded in the early 17th century (Fig. 10). Wall fragments of suspected monastery buildings were discovered in the investigation, which was begun in 2011 (Figs. 11–12). In 2012 the excavation was also continued at Vilniaus St. 1 near the Merkinė cultural centre building which is being reconstructed.

During an excavation (7 m^2) on a plot on Nemunaičio Street to the NW of the town hall and at a somewhat greater distance from the town's centre (Fig. 13), it was determined that that the cultural layer at this site was from 1.6 m to over 2.5 m thick (Fig. 15). Based on the finds, the cultural layer's earliest horizon (Fig. 14) dates to the 15th – early 16th century and is connected with metal processing. A 19th-century basement of a building that stood near the street was discovered (Figs. 16–17).

An excavation was conducted at the site of stairs (Fig. 18) and a car park, which are being built on a slope near the river Nemunas between J. Bakšio and Seinų Streets and to the W of Merkinė hillfort at the confluence of the Rivers Nemunas and Merkys. A small number of finds (Fig. 19), which probably found their way into the excavated area through the erosion of the cultural layer, were collected. A fragment of stone paving dating to the 19th – early 20th century (Fig. 20) was discovered at the site of a square created near Seinų Street.

Gediminas Jonutis

Bakšio gatvė 10

2012 m. rugsėjo–spalio mėnesiais archeologiniai žvalgomieji tyrimai atlikti Merkinės senojo miesto vietoje (UK 3680), Bakšio g. 10. Ji yra maždaug 80 m į ŠV nuo Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios komplekso (UK 1028) ir tokiu pat atstumu į PV nuo vadinamojo Vazos namo (UK 11323). Šiame sklype 2012 m. vasarą pradėta čia stovinčio 1976–1977 m. statybos vaikų darželio rekonstrukcija bei naujų inžinerinių tinklų tiesimo darbai.

1976 m. minėto vaikų darželio statybos darbų metu sklype, nepranešus archeologams, buvo iškastos 2 vandentiekio tranšėjos. Laiku pastebėjus, archeologinius žvalgymus atliko J. Markelevičius. Nors tyrimai vyko žiemos